

УДК 7966130.122-057.875

М. В. Кричфалушій – кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спортивних ігор Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Підготовка майбутніх спортивних педагогів до здійснення духовного виховання особистості учнівської молоді

*Роботу виконано на кафедрі спортивних ігор
ВНУ ім. Лесі Українки*

У статті розглянуто теоретичні основи підготовки майбутніх спортивних педагогів до виховання духовності особистості учнівської молоді. З'ясовано, що більшість опитаних студентів не готові до духовного виховання учнів.

Ключові слова: духовність, особистість, духовні цінності, виховання духовності.

Кричфалушій М. В. Подготовка будущих спортивных педагогов к осуществлению духовного воспитания личности учащейся молодежи. В статье рассмотрены теоретические основы подготовки спортивных педагогов к духовному воспитанию подрастающей личности. Выявлено, что большинство опрошенных студентов не готовы к духовному воспитанию учеников.

Ключевые слова: духовность, личность, духовные ценности, воспитание духовности.

Krychfalushiy M. V. Future Physical Education Teachers Preparation for Spiritual Education Making of School Youth Personality. The article deals with the theoretical basis of future physical education teachers preparation for spiritual education making of school youth personality. Most students in question are not ready for spiritual education of pupils.

Key words: spirituality, personality, spiritual values, education of spirituality.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми.

До найважливіших напрямів сучасного виховання належить розвиток підростаючої особистості, формування її духовного світу. Сучасна система національного виховання пронизана багатьма суперечностями, які притаманні соціокультурній ситуації в Україні.

Духовність особистості та суспільства є проблемою національної безпеки держави. Про занепокоєність країни щодо стану духовності суспільства й підростаючих поколінь свідчать Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття), програма "Діти України", Концепція національного виховання.

Проблема духовності як складової частини національної системи виховання знайшла відображення в роботах видатних вітчизняних філософів, істориків, педагогів, державних діячів минулого (П. Могила, Г. Сковорода, М. Драгоманов, М. Грушевський, Г. Ващенко, І. Огієнко, В. Винниченко та ін.).

Проблема духовності виховання студентської молоді нині належить до глобальних, сутнісних питань існування людини у світі й сенсу людського буття. Вона завжди була в центрі уваги філософів, педагогів, психологів, соціологів, оскільки саме рівень сформованості духовності кожної особистості складає загальну картину духовності суспільства, від якої значною мірою залежить основний вектор його соціокультурного, економічного та політичного розвитку.

На думку більшості вітчизняних та зарубіжних учених, без культу духовності людство загине. Особливої уваги потребує проблема підготовки фахівців у галузі фізичного виховання й спорту до духовного виховання учнівської молоді. Однак ця проблема вирішується недостатньо. Істинна причина – в Україні немає однозначності в оцінці основних цінностей, на яких можна та потрібно виховувати підростаюче покоління. Відсутність таких ціннісних орієнтацій у проблемі освіти й виховання відбивається не тільки на школі, а й на системі професійної підготовки майбутнього спортивного педагога. У вищих навчальних фізкультурно-спортивних закладах не передбачено формування духовно-моральної культури, оволодіння інструментарієм духовного зіткнення із внутрішнім світом школяра, щоб допомогти йому подолати духовні, моральні, емоційно-психологічні проблеми.

Формування духовного світу студентської молоді, духовності як провідної якості особистості – велике та складне завдання, що потребує комплексного й багаторівневого розв'язання. Особливої

актуальності воно набуває сьогодні, коли проблеми соціально-економічного та політичного розвитку країни боляче вразили студентську молодь. Занепад духовності серед студентів пояснюється насамперед зниженням рівня життя в Україні, відсутністю соціальної захищеності, невизначеністю моральних орієнтирів у політиці держави й повсякденному житті, інфляцією тощо. Усе це призводить до відчуження студентів від моралі, спонукає їх до власних пошуків самореалізації та, урешті-решт, – до певного заперечення духовності як суспільно й особистісно значущого феномену.

Професійна духовність – складний стан внутрішнього світу вчителя. Духовність у педагогічній діяльності – це здібність до професійної рефлексії, бути доброзичливим, справедливим, милосердним, повага до рідної мови, пам'ять про своїх предків, професійна совість, творче ставлення до духовного світу учня, життя за законами добра, краси й істини тощо.

Останнім часом психолого-педагогічна думка в Україні відводить багато уваги вивченню духовного світу людини. Та все ж в осягненні цього феномену дослідники ще перебувають на стадії аналізу окремих сторін духовності у формуванні в майбутніх педагогів.

Духовний розвиток особистості в системі освіти є важливим складником навчально-виховного процесу. Питання вивчення та формування духовного світу особистості, самопізнання та самовиховання учнів висвітлюються в роботах українських учених І. Беха, М. Боришевського, О. Климова, М. Кричфалушого, Е. Помиткіна та ін. [1; 2; 5; 6; 7].

Проблема формування та розвитку духовності майбутнього спортивного педагога розглядається у працях М. Кричфалушого, Н. Ішук й ін. [4; 6].

Огляд наукових розробок психологів і педагогів показує, що проблема духовності турбувала людство протягом усього часу його існування й сьогодні є особливо актуальною.

Незважаючи на посилений інтерес до виховного процесу у вищому фізкультурно-спортивному начальному закладі та проблеми підготовки студентів до здійснення духовного виховання учнівської молоді, усе ж ще недостатньо науково обґрунтовані методичні рекомендації щодо ефективного здійснення означеного процесу.

Мета роботи – виявити готовність майбутніх спортивних педагогів до духовного виховання учнівської молоді. Для її досягнення використано теоретичний, психологічний, цілісно-системний методи.

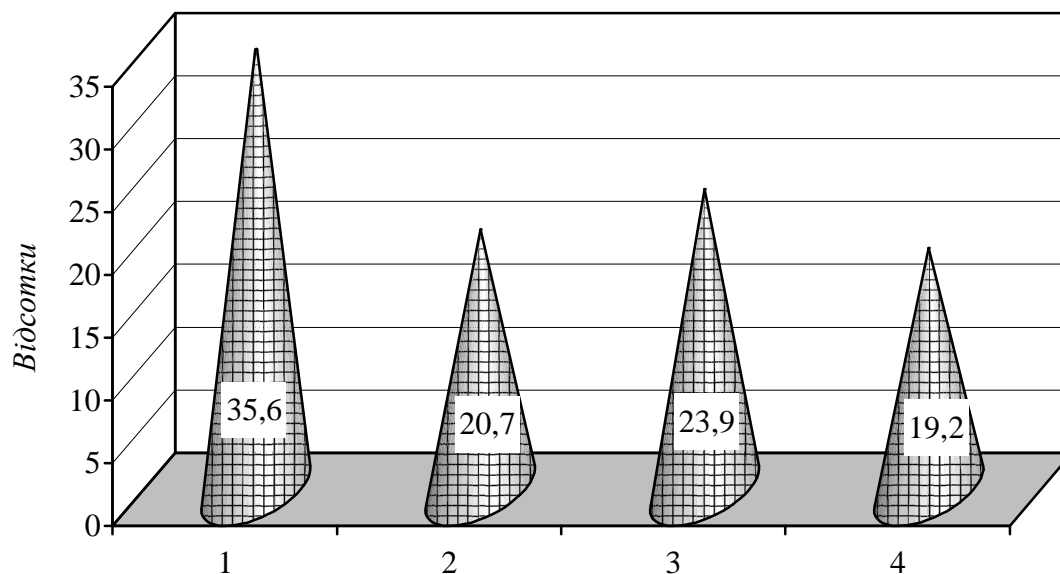
Організація та методи дослідження. Для виявлення ступеня готовності майбутніх спортивних педагогів до духовного виховання учнів констатувальним педагогічним експериментом охоплено 35 студентів п'ятого курсу інституту фізичної культури та здоров'я Волинського національного університету імені Лесі Українки й 16 учителів фізичної культури м. Луцька та Волинської області (стаж роботи – більше п'яти років).

Для з'ясування сформованості готовності до духовного виховання майбутнього спортивного педагога використовувалось анкетування.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Ученими-психологами доведено, що визначальним етапом у формуванні духовності є розвиток моральної свідомості й самосвідомості особистості. У зв'язку з цим нагадаємо розроблену вітчизняним психологом Л. Виготським тезу: "Навчання тільки тоді є добрим, коли воно є творцем розвитку, коли воно забігає вперед розвитку. Тоді навчання пробуджує й закликає до життя цілу низку функцій, які перебувають у стадії визрівання й розвитку" [3].

У нашому розумінні, виховання духовності в майбутніх спортивних педагогів – це така організація навчально-виховної роботи, педагогічного спілкування у ВНЗ, яка виходить із позиції ціннісної свідомості, ціннісної поведінки у всіх формах людських відносин: моральних, політичних, релігійних, політичних, інтелектуально-пізнавальних, мотиваційно-оціночних.

Зауважимо, що вчені-психологи доказали: у процесі осолодіння знаннями про духовність та духовні цінності здійснюється розвиток особистості (розширюється науковий світогляд, зростає почуття гармонії світу, формуються національна самосвідомість, бажання зрозуміти іншого, повага, толерантність, співчутливість, милосердя, справедливість тощо).

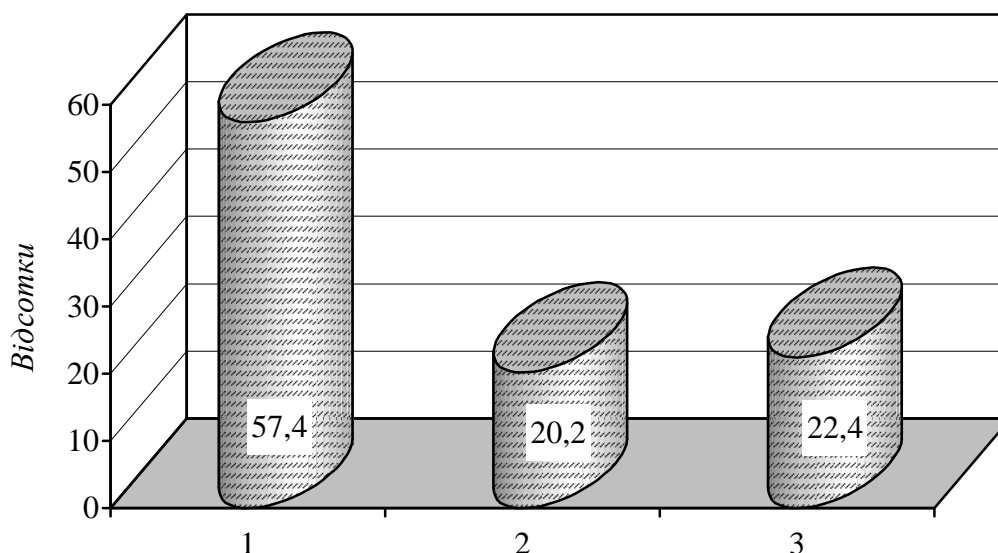

Діаграма 1. *Відповіді підлітків на запитання „Як ви ставитеся до виховання духовності учнів на уроках фізичної культури та заняттях спортом?“*

Примітка: 1 – позитивно; 2 – негативно; 3 – нейтрально; 4 – не знаю.

Дані діаграми 1 показують, що 35,6 % опитаних респондентів відповіли “позитивно”; 20,7 % – “негативно”; 23,9 % – “нейтрально”; 19,2 % – “не знаю”. На нашу думку, це пов’язано з тим, що професорсько-викладацький склад університету не приділяє особливої уваги психолого-педагогічній підготовці майбутнього спортивного педагога до духовного виховання учнівської молоді під час викладання спеціальних, методичних дисциплін, зокрема на практичних спортивних заняттях.

Крім того, аналіз вищенаведених даних дає підставу стверджувати про необхідність цілеспрямованої роботи з боку викладачів спортивних дисциплін, вироблення в майбутніх спортивних педагогів почуття відповідальності за результат духовного виховання своїх вихованців.

Діаграма 2. *Відповіді вчителів фізичної культури на запитання „Чи обізнані ви із закономірностями формування духовності в дітей шкільного віку?“*

Примітка: 1 – так; 2 – ні; 3 – не знаю.

На діаграмі 2 видно, що 57,4 % учителів фізичної культури вважають, що вони обізнані із закономірностями формування духовності в дітей шкільного віку; 20,2 % – відповіли “ні”; 22,4 % –

”не знаю”. Крім того, під час бесід з’ясовано, що більшість учителів фізичної культури недостатньо володіють уміннями й навичками щодо організації та проведення духовного виховання учнів на уроках фізичної культури та спортивних секціях.

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до духовного виховання дітей шкільного віку повинна бути спрямованою на:

1) створення концепції духовного виховання майбутніх учителів фізичної культури у вищому навчальному закладі можливе лише тоді, коли визначені мета й завдання, стандарти особистості як духовного розвитку соціуму та стандарти самого суспільства на XXI ст.;

2) залучення студентів до спеціально організованої, духовно насиченої навчально-виховної й творчої суспільно значущої діяльності;

3) формування на основі загальнолюдських гуманістичних цінностей, а саме: добра, правди, краси, совісті, справедливості, людської гідності;

4) формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей тощо.

Висновки. Більшість опитаних студентів-випускників вважає, що вони не готові до формування духовності учнів на уроках фізичної культури.

Результати нашого дослідження свідчать, що навчально-виховний процес в інституті фізичної культури та здоров’я не достатньо спрямований на підготовку майбутніх спортивних педагогів до формування духовності учнівської молоді.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не претендує на розв’язання всіх аспектів цієї проблеми. Подальші дослідження потребують розробки методичних рекомендацій щодо підготовки майбутніх спортивних педагогів до формування духовності в учнівської молоді.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. / Бех І. Д. – К. : КЗМН, 1998. – 204 с.
2. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 4 (14). – С. 144–150.
3. Выготский Л. С. Конкретна психологія человека / Л. С. Выготский // Вестник Московського университета. – Серия 14. – 1986. – № 1 – С. 12.
4. Ішук Н. М. Духовні цінності майбутніх учителів фізичної культури / Н. М. Ішук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – С. 175–177.
5. Климова О. А. Формування духовності майбутнього вчителя в процесі загально педагогічної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. А. Климова. – Луганськ, 2006. – 16 с.
6. Кричфалушій М. В. Духовність як професійна якість сучасного вчителя фізичної культури / М. В. Кричфалушій // Фізичне виховання і спорт : зб. наук. пр. ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 6–9.
7. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості . монографія / Помиткін Е. О. – К. : [б. в.], 2005. – 208 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – 23 квіт.

Адреса для листування:
43 024, Луцьк, просп. Молоді, 8 а/72.

Статтю подано до редколегії
16.01.2010 р.